

Stadion Laks AS  
Grovabrotet 8  
  
5600 NORHEIMSUND

Adm.enhet: Tildelingsseksjonen  
Saksbehandler: Remø/Godø/Skjetne  
Telefon: 41331116/94824835  
Vår referanse: 16/5682  
Deres referanse:  
Dato: 21.12.2017

## **STADION LAKS AS 917155682 - DELVIS AVSLAG PÅ SØKNAD OM UTVIKLINGSTILLATELSE**

Fiskeridirektoratet viser til søknad av 26. april 2016 fra Stadion Laks SUS, nå Stadion Laks AS, om 15 utviklingstillatelser. Søknaden har senere blitt endret til å gjelde 16 tillatelser.

Direktoratet ga tilbakemelding 28. april 2017 om at det omsøkte konseptet ut fra foreliggende opplysninger falt innenfor ordningen for utviklingstillatelser. Selv om det ikke er fattet vedtak om tilsagn for noen del av søknaden, finner Fiskeridirektoratet grunn til å vurdere behovet for det omsøkte antall tillatelser. Vi presiserer at dette ikke er et endelig tilsagn, men en avgrensning i antall tillatelser som kan tildeles prosjektet dersom dette understøttes av den videre saksbehandlingen.

### **1. Bakgrunn**

Stadion Laks AS (heretter Stadion Laks) tar sikte på å realisere konseptet «Stadionbasseng», som er semi-lukkede produksjonsenheter i betong. Konstruksjonen er utformet som en halvsylinder («takrenne») med en kvart kule i hver ende og med halvsirkelformet tverrsnitt.

Bassenget skal ha innløp og utløp for vann i begge ender. Det vil også være to utløp for slam i bunnen på enheten. Strømningsbildet vil derfor bestå av en kombinasjon av lengdestrøm og sirkulær strøm. Hovedmengden slam (og fôrspill) skal skilles ut, filtreres og oppkonsentreres for videre transport.

Bassenget vil ha sitt vanninntak på 20-35 meters dyp i likhet med andre lukkede enheter, og ifølge søker vil dette kunne forhindre lakselus. Bassenget skal utstyres med et skyveskott for trenging av fisk og rensing av bassengveggene. Løsningen er søkt patentert.

Søker planlegger fem varianter av stadionbassenget. Disse har ifølge søknaden følgende data:

- Basseng 1 skal ha et volum på 37 000 m<sup>3</sup>
- Basseng 2 skal ha samme volum (37 000 m<sup>3</sup>), men skal først bygges etter at en full oppdrettssyklus er gjennomført i basseng 1. Begge bygges i spesialbetong.
- Basseng 3 skal ha et volum på 50 000 m<sup>3</sup>, bygges i spesialbetong og bli byggeteknisk og styrkemessig forskjellig fra basseng 1 og 2.
- Basseng 4 skal ha et volum på 55 000 m<sup>3</sup>. Det planlegges det å bruke normalbetong og noe endret oppdriftsløsning for å klarlegge om denne byggeløsningen er like godt egnet som løsningen benyttet i basseng 3.
- Basseng 5 skal ha et volum på 65 000 m<sup>3</sup>, og bygges basert på erfaringene knyttet til oppskalering, byggemåte og byggemateriale. Basseng 5 skal kunne romme opp til 6 millioner smolt på 100 gram.

Det er lagt til grunn i søknaden at utviklingsprogrammet skulle avsluttes etter at to oppdrettssykluser er gjennomført i basseng 5 i fjerde kvartal i 2025. Det vil fremdeles pågå produksjon i de minste bassengene når uttestingen av de større bassengene pågår. I følge søknaden er dette nødvendig for å følge opp uttestingen av de første produserte bassengene, men det vil også gi bidrag til finansieringen av prosjektet.

I følge Stadion Laks krever prosjektet betydelige investeringer og innkjøp av tjenester anslått til om lag 500 millioner kroner. I tillegg til dette kommer driftskostnader i utviklingsperioden over 9 år.

Fiskeridirektoratet ga tilbakemelding ved brev av 28. april 2017 om at det omsøkte konseptet ble ansett for å falle innenfor ordningen med utviklingstillatelser. Det ble også bedt om at søker oversendte detaljert budsjett for prosjektet, inkludert kontantstrømanalyse.

Videre fremgikk det at:

*«Ut ifra opplysningene som foreligger på nåværende tidspunkt, kan ikke direktoratet se at det vil være formålstjenlig å innvilge det omsøkte antallet tillatelser. Fiskeridirektoratet ber derfor om en detaljert redegjørelse for biomassebehovet.»*

Stadion Laks AS ga etterspurt tilbakemelding på e-post av 29. mai 2017. I tilbakemeldingen ble det gitt en oversikt over kostnader, budsjett, kontantstrømanalyse og finansiering. I tillegg til dette ble det redegjort for biomassebehovet i utviklingsperioden.

Søker sendte inn ytterligere redegjørelse for biomassebehovet 18. september 2017.

Stadion Laks AS bekreftet på e-post 19. september 2017 at søknaden var endret til å omfatte 16 tillatelser.

## 2. Rettslig grunnlag

Bestemmelser om utviklingstillatelser og hjemmel for tildeling finnes i forskrift 22. desember 2004 nr. 1798 om tillatelse til akvakultur med laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften) kapittel 5:

§ 22. Særlige formål, andre ledd

*«Akvakultur av matfisk til utvikling skal bidra til å utvikle teknologi som kommer akvakulturnæringen til gode.»*

§ 23b. Særskilte tildelingsvilkår for tillatelse til utvikling, første ledd

*«Søker kan få tildelt tillatelse til akvakultur av matfisk til prosjekter som kan bidra til å utvikle teknologi som innebærer betydelig innovasjon og betydelige investeringer. Formålet er å legge til rette for at ny kunnskap, eksisterende kunnskap fra forskning eller praktisk erfaring kan brukes til å utvikle teknologi som kan bidra til å løse en eller flere av miljø- og arealutfordringene som akvakulturnæringen står overfor, blant annet ved konstruksjon av prototyper og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon.»*

§ 28b. Maksimalt tillatt biomasse per tillatelse til særlige formål

*«Maksimalt tillatt biomasse per tillatelse fastsettes etter en konkret vurdering hvor det blant annet tas hensyn til søkers behov. Maksimal tillatt biomasse per tillatelse skal ikke overstige 780 tonn (...)*

(...)

*Ved avgrensning av tillatelse til utvikling, skal det blant annet tas hensyn til hva som er nødvendig for å kunne gjennomføre prosjektet.*

*Ved avgrensning av tillatelse til matfisk til særlige formål skal det ikke tas hensyn til innehavers behov for økonomisk utbytte som følge av salg av ordinær matfisk. Denne bestemmelsen gjelder ikke for tillatelser til utvikling.»*

Videre er det av Nærings- og fiskeridepartementet utarbeidet retningslinjer for behandling av søknader om utviklingstillatelser.<sup>1</sup>

### 3. Fiskeridirektoratets vurdering

Etter laksetildelingsforskriften § 23b første ledd «*kan*» det tildeles utviklingstillatelser til «*...konstruksjon av prototype og testanlegg, industriell design, utstyrsinstallasjon og fullskala prøveproduksjon.*». Laksetildelingsforskriften § 28b første ledd slår fast at maksimalt tillatt biomasse per tillatelse til utvikling ikke skal overstige 780 tonn. Det er ifølge retningslinjene for behandling av søknad om utviklingstillatelse ikke fastsatt en grense for hvor mange tillatelser som kan tildeles.

---

<sup>1</sup>

[http://www.fiskeridir.no/content/download/16367/235525/version/22/file/retningslinjer\\_utviklingstillatelser-2016.pdf](http://www.fiskeridir.no/content/download/16367/235525/version/22/file/retningslinjer_utviklingstillatelser-2016.pdf)

I følge § 28b sjette ledd skal det ved avgrensning «*blant annet tas hensyn til hva som er nødvendig for å kunne gjennomføre prosjektet*». For å avgjøre hva som er nødvendig for å gjennomføre prosjektet skal det tas utgangspunkt i det konkrete behovet for biomasse den enkelte søknaden reiser for å kunne utvikle den aktuelle teknologien og foreta utprøving av denne i kommersiell skala, jf. retningslinjen for behandling av søknader om utviklingstillatelser. Uttrykket «*blant annet*» viser at også andre hensyn kan være relevante. I henhold til § 28b syvende ledd kan det, i motsetning til hva som gjelder ved tildeling av forskningstillatelser, også tas hensyn til økonomien i prosjektet ved fastsettelse av antall tillatelser til utvikling.

På bakgrunn av dette har direktoratet sett nærmere på hvor stor biomasse som er «*nødvendig*» for å gjennomføre Stadion Laks- prosjektet, jf. laksetildelingsforskriften § 28b sjette ledd. I denne vurderingen har Fiskeridirektoratet tatt utgangspunkt biomassebehovet Stadion Laks har for å utvikle teknologien i konseptet og foreta en utprøving av denne i kommersiell skala.

Stadion Laks legger i søknaden og tilleggsopplysninger til grunn at en trinnvis utvikling vil være nødvendig på grunn av prosjektets risiko, og tar utgangspunkt i å bygge fem enheter sekvensielt.

Søker beskriver utviklingen av de fem enhetene på følgende måte;

- *Basseng 1 vil etablere basisteknologien*
- *Basseng 2 vil forbedre og videreutvikle teknologien fra Basseng 1. Spesiell vekt vil legges på å utvikle teknologi for separasjon, transport og anvendelse av slammet produsert i bassenget.*
- *Basseng 3 vil representere en 50% kapasitetsøkning i forhold til Basseng 2*
- *Basseng 4 er en videreutvikling hvor bassenget bygges slik at det om bord på bassenget vil ha både fórlager, oksygenanlegg, ensilasje etc. Behov for landtjenester vil primært være elkraft forsyning.*
- *Basseng 5 er en større utgave av basseng 4*

Slik direktoratet forstår det vil Stadion Laks realisere fem enheter som bygger på de samme prinsippene, hvor hver enhet representerer en stegvis utvikling. Basisteknologien etableres i første utviklingstrinn. Utviklingen deretter omhandler optimalisering, oppskalering og det å gjøre enhetene mindre avhengige av landtjenester.

Etter Fiskeridirektoratets vurdering er det konseptets utforming og virkemåte som er kjernen i prosjektets innovasjonspotensiale, og som Stadion Laks kan tildeles biomasse for å utvikle. Direktoratet legger til grunn at basisteknologien som etableres ved bygging av basseng 1 nettopp utgjør denne kjernen. Det viktigste etter direktoratets syn er å teste ut om konseptet i sin helhet vil fungere som forutsatt, i form av drift i et semi-lukket system, og med denne typen konstruksjon, strømningsmønster, oppsamling av partikulært materiale mv. Utvikling og uttesting av teknologien som utgjør innovasjonsspranget i prosjektet skjer derfor etter direktoratets vurdering ved realisering av basseng 1. Direktoratet vurderer videre at

innovasjonshøyden mellom de ulike bassengene ikke er av en slik karakter at de vil kunne oppfylle kriteriet om betydelig innovasjon seg imellom.

Sett fra et teknologisk ståsted kan Fiskeridirektoratet på denne bakgrunn ikke se noen tungtveiende grunn til å tildele tillatelser til utvikling av flere produksjonsenheter. Følgelig må det være andre hensyn enn teknologisk uttesting som ligger til grunn for en eventuell tildeling av tillatelser til flere enheter.

Stadion Laks uttaler på side 23 i søknaden at de «tar sikte på å regulere vannstrømmen i bassenget slik at fisken hele tiden har god kondisjon. Fisken vil da bli mager og få vill-laks kvalitet. Selskapet vil derfor bygge opp en egen branding for denne høykvalitetsfisken. Dette krever langsiktighet og at markedet kan forsynes med fisk kontinuerlig, og ikke sesongvis. Oppdrett i flere basseng over en tidsperiode på 8-10 år er en forutsetning for å lykkes med dette.»

Etter direktoratets vurdering er imidlertid ordningen med utviklingstillatelser avgrenset til prosjekter som tar sikte på å utvikle «produksjonsteknologi». Hensynet til merkevare- og markedsbygging er derfor ikke relevant i denne sammenheng.

I følge søknaden og tilleggsinformasjon er produksjonskapasiteten for det første stadionbassenget (37 000 m<sup>3</sup>) 1849 tonn maksimalt tillatt biomasse med maksimal biomassetetthet på 50kg/m<sup>3</sup>. Stadion Laks ønsker i tillegg å teste ut biomassetettheter opp mot 75 kg/m<sup>3</sup>. Dette tilsvarer i et basseng på 37 000 m<sup>3</sup> en maksimalt tillatt biomasse på omlag 2775 tonn.

Fiskeridirektoratet ser at det kan være fordeler ved å teste stadionbassenget med den biomassen anlegget er designet for å romme siden det er en slik biomasse som må påregnes ved fremtidig kommersiell bruk. Samtidig vurderer vi at å teste ut høy biomassetetthet ikke kan danne selvstendig grunnlag for tildeling av biomasse ettersom det ikke i seg selv er «nødvendig» for å utvikle den aktuelle teknologien. Etter direktoratets vurdering er det derfor tilstrekkelig å tildele det som på søknadstidspunktet er lagt til grunn vil være biomassetettheten under normal drift.

På bakgrunn av dette mener direktoratet at to tillatelser på 780 tonn og en tillatelse på 289 tonn maksimalt tillatt biomasse vil være tilstrekkelig for utvikle den aktuelle teknologien i Stadionbasseng-prosjektet og foreta en utprøving i kommersiell skala.

Fiskeridirektoratet har sett på om andre hensyn tilsier at antallet tillatelser skal justeres. Som nevnt innledningsvis åpner laksetildelingsforskriften § 28b sjette og syvende ledd for at det også tas hensyn til økonomien i prosjektet ved fastsettelse av antall tillatelser til utvikling. Fiskeridirektoratet har derfor vurdert om økonomien i prosjektet trekker i retning av at det kan tildeles et annet antall tillatelser.

Søker har levert inn budsjett og kontantstrømsanalyser for de ulike bassengene. I følge søknaden vil investeringskostnadene for basseng 1 være på i alt 116 millioner kroner. Av disse kostnadene skal 66 millioner kroner investeres i selve bassengkonstruksjonen og 20

millioner kroner skal gå til bassengutrustning. De resterende kostnadene er ifølge søknaden knyttet opp til landinstallasjoner i forbindelse med prosjektet.

Etter direktoratets vurdering vil budsjetterte kostnader for landinstallasjoner i betydelig grad være direkte knyttet opp mot utvikling av teknologi som er nødvendig for å realisere konseptet, men som ikke nødvendigvis påløper i samme størrelsesorden ved etablering av konvensjonelle akvakulturanlegg. Dette gjelder blant annet kostnader til oksygenanlegg, særlig kontroll og overvåkning av anlegget, kaioppgradering og grunnarbeider. Direktoratet finner derfor at disse kan legges til grunn ved vurdering av den samlede investeringen i prosjektet, men bemerker samtidig at dette uansett ikke vil avgjørende for vurderingen av saken, jf. vurderingene under.

I følge søknaden har Stadion Laks også beregnet at de vil ha risikokostnader knyttet til prosjektet pga begrenset kapasitetsutnyttelse og produksjonstap på grunn av uprøvd teknologi. Disse kostnadene er samlet vurdert til 28 millioner kroner.

Fiskeridirektoratet legger imidlertid til grunn at det ligger i ordningen med utviklingstillatelser at det alltid vil være en viss risiko forbundet med realiseringen av prosjektet. Av retningslinjen for behandling av søknader om utviklingstillatelser følger det at: «*Departementet vil i den forbindelse presisere at ordningen med utviklingstillatelser skal bidra til å redusere risiko, men ikke nødvendigvis eliminere den for søker*». Direktoratet mener at selv om det hefter usikkerhet både med hensyn til kostnadene og inntektene ved prosjektet må det tas utgangspunkt i det mest sannsynlige fremtidige økonomiske utfallet på vurderingstidspunktet. Etter vår vurdering kan derfor risikokostnadene i utgangspunktet ikke legges til grunn for å vurdere de samlede investeringene i prosjektet. Direktoratet utelukker imidlertid ikke at det kan hefte så stor usikkerhet ved økonomien i enkelte utviklingsprosjekter at det er naturlig å ta høyde for en økt risiko ved vurdering av økonomien i prosjektet. Etter vår vurdering foreligger det imidlertid ingen momenter som tilsier en forhøyet økonomisk risiko i denne saken sammenlignet med øvrige søknader som er behandlet på nåværende tidspunkt.

Direktoratet tar derfor utgangspunkt i at totale kostnader som kan legges til grunn for utvikling av basseng 1 vil være på ca. 110 millioner kroner. Fiskeridirektoratet anser at det er sannsynlig at selve utviklingskostnadene ved å utvikle et stadionbasseng vil kunne være en del høyere i snitt enn de ville ha vært ved utviklingen av fem basseng. Det kan derfor beregnes et påslag for disse kostnadene på i størrelsesorden 10 – 20%. Dette gir totale investeringskostnader i prosjektet på ca. 120-130 millioner kroner.

Fiskeridirektoratet anser det som relevant å holde disse kostnadene opp mot den verdien en eventuell konvertering av utviklingstillatelsene representerer for søker. Grunnen til dette er at hoveddelen av risikoavlastningen ved å tildele utviklingstillatelser omhandler muligheten til konvertering til ordinær matfisktillatelse.

På samme måte som at investeringskostnadene og inntektene ved drift av tillatelsene er usikre, knytter det seg også usikkerhet til verdien av tillatelsene som eventuelt tildeles. Fiskeridirektoratet har ikke konkrete tall for hvor mye en tillatelse omsettes for i markedet,

men vet at lønnsomheten i næringen er svært god. Dermed er ønsket om mer produksjonskapasitet høyt. Dette er faktorer som presser prisene på tillatelser opp. I etterkant av prosjektet vil Stadion Laks ha mulighet til å konvertere utviklingstillatelser for 10 millioner kroner. per tillatelse, dersom målkriteriene for prosjektet er oppfylt. En pris på 50 millioner kroner per tillatelse er sannsynligvis et minimum. En konvertering av utviklingstillatelser til kommersielle tillatelser vil dermed sannsynligvis innebære en rabatt for søker på minst 40 millioner kroner per tillatelse. I den foreliggende saken vil derfor en konvertering av tillatelser tilsvarende 1849 tonn maksimalt tillatt biomasse representere en minimumsverdi på 96 millioner kroner.

Direktoratet legger på bakgrunn av dette til grunn at Stadion Laks vil få en betydelig økonomisk risikoavlastning dersom det eventuelt tildeles 1849 tonn maksimalt tillatt biomasse. Under tvil anser imidlertid direktoratet at det tekniske behovet for å få testet ut den aktuelle teknologien i prosjektet med full kapasitet tilsier at biomassen likevel ikke skal reduseres.

Etter en helhetsvurdering av prosjektets omfang og risikomomentene som er knyttet utviklingen av konseptet «Stadionbasseng» anser Fiskeridirektoratet at det kun er «nødvendig» å tildele to tillatelser på 780 tonn og en tillatelse på 289 tonn maksimalt tillatt biomasse, jf. laksetildelingsforskriften § 28b. Dette vil etter direktoratets vurdering gi Stadion Laks mulighet til å utvikle den aktuelle teknologien i konseptet og foreta en utprøving av denne i kommersiell skala. I denne vurderingen er det også tatt hensyn til økonomien i prosjektet.

#### **5. Fiskeridirektoratets vedtak**

**Med hjemmel i laksetildelingsforskriften § 28b, jmfør § 23b, avslår Fiskeridirektoratet delvis søknaden fra Stadion Laks AS om 16 tillatelser til akvakultur av matfisk av laks, ørret og regnbueørret til utviklingsformål.**

**Fiskeridirektoratet avslår søknaden hva gjelder 10 631 tonn maksimalt tillatt biomasse. Fiskeridirektoratet går videre med behandling av søknaden med sikte på å tildele inntil 1849 tonn maksimalt tillatt biomasse (tilsvarende 2 tillatelser på 780 tonn og en tillatelse på 289 tonn maksimalt tillatt biomasse).**

#### **6. Videre prosess**

Vi ber om at Stadion Laks AS oversender et forslag til målkriterier for utvikling av stadionbasseng 1 som omfatter utforming, dimensjonering, utførelse, montering og drift. Vi ber om at målkriteriene omfatter tredjepartsverifikasjon der søker finner dette er relevant.

#### **7. Klagerett**

Dette vedtaket kan påklages, jf. forvaltningsloven § 28. Fiskeridirektoratet har besluttet at klagefristen på dette vedtaket begynner å løpe samtidig som klagefristen på endelig vedtak på søknad om tildeling av utviklingstillatelser, jf. forvaltningsloven § 29 siste ledd.

Klagefristen vil altså ikke begynne å løpe før Fiskeridirektoratet har tatt stilling til samtlige omsøkte tillatelser.

Med hilsen

Øyvind Lie  
direktør

Anne B. Osland  
seksjonssjef

*Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskreven underskrift*



**Mottakerliste:**

Stadion Laks AS	Grovabrotet 8	5600	NORHEIMSUND
-----------------	---------------	------	-------------

**Kopi til:**

Nærings- og Fiskeridepartementet	Postboks 8090 Dep	0032	OSLO
----------------------------------	-------------------	------	------

**Vedlegg**

Klageskjema - Stadion Laks AS 917155682 - Delvis avslag på søknad om utviklingstillatelser - Klageskjema